

ПЕРЕДМОВА

У цій книзі — казки й справді на всі смаки. Я певен, що ці нові для українського читача історії видатного англійського письменника Ред'ярда Кіплінґа засмакують вам, і кожен зможе обрати для себе «найсмачнішу». Чи то наївну дитячу казку про «Хама та Їжатця», чи прадавні легенди, розказані Таком, чи правдиву розповідь про те, як родина Кіплінґів самотужки вирощувала левеня.

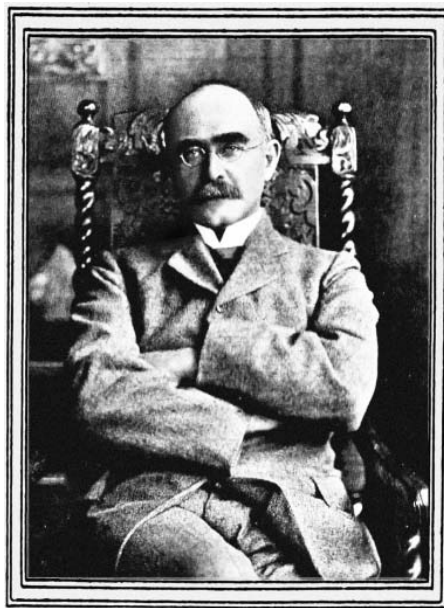
До речі, це друга особливість цієї книги — усі казки тут так чи інакше пов'язані з авторовою родиною. Герої тут — діти Кіплінґа, його мати, сестра, дружина, а нерідко і він сам. Події відбуваються у місцях, де він мешкав: у Бомбеї, де народився, у англійському Сасексі, де прожив більшу частину життя. І навіть Їжачок із Ноєвого ковчега потім замешкав у кіплінґовому садочку в селі Ротінґдін.

Казки ілюстровано також на всі смаки. До казки про Тафі та Теґумая Кіплінґ намалював малюнки власноруч, ще й зробив підписи до них. Історія про те, як виростити лева, прикрашена фотокартками, які робив сам Ред'ярд, а позував йому поруч із левом син Джон.

Що ж до інших казок, то їх ми оздобили світлинами різних місцевостей у Сасексі, які в різний час надихали Кіплінґа. А щоби вам було цікавіше їх розглядати, я вирішив стати вашим гідом — моє писання ви легко упізнаєте за оцим кумедним шрифтом. Текст, який належить перу Ред'ярда, виглядає значно поважніше і книжковіше.

Отож, казки з цієї книги дуже різні. Вони нетипові та неочікувані, але їх об'єднує одна дуже вагома річ — ВИ ЇХ ЩЕ НЕ ЧИТАЛИ!

Перекладач

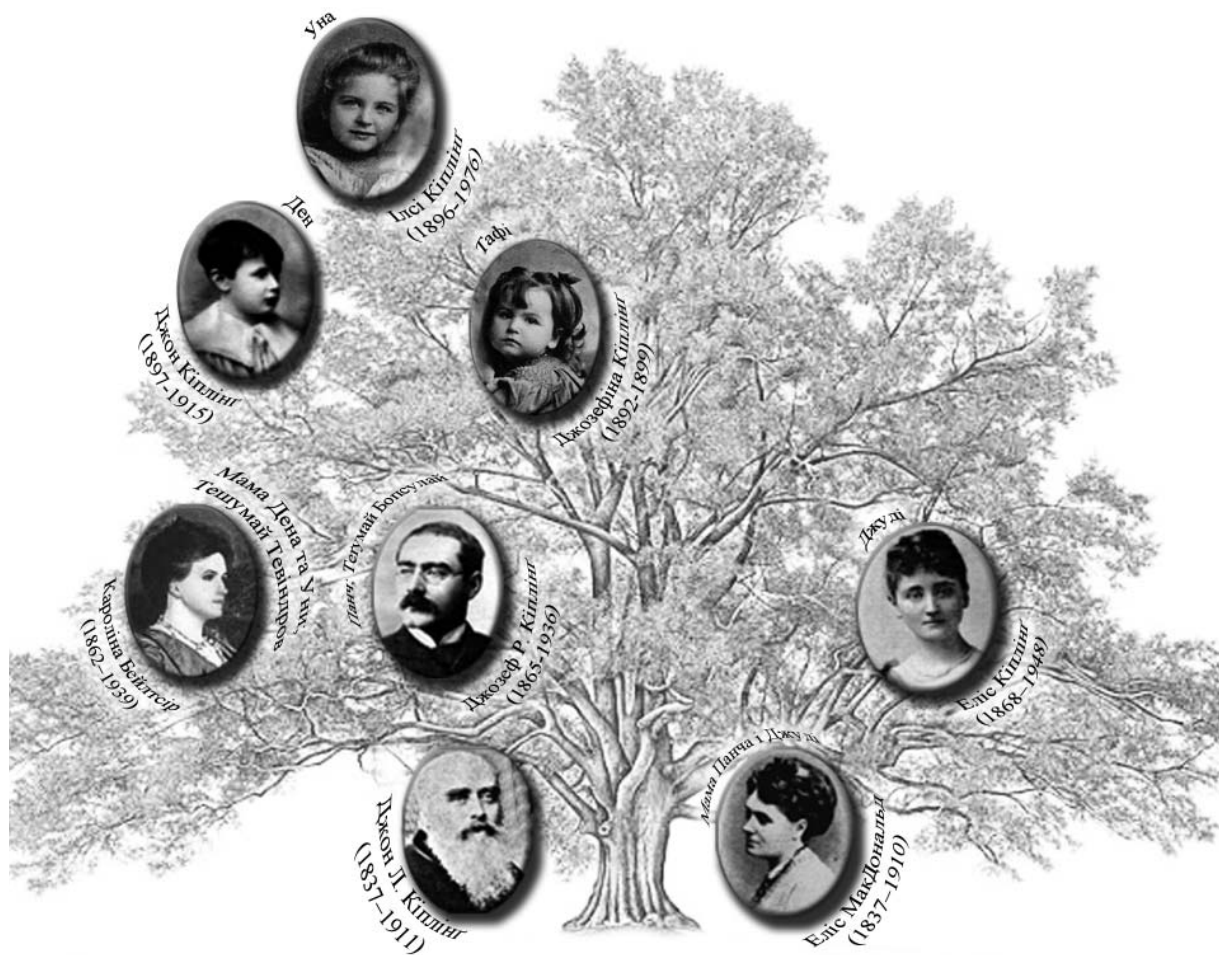

1913

Тенеалогія Кіплінга

У казках, що увійшли до цієї книги, Ред'ярд Кіплінг майже завжди брав за прообрази героїв своїх родичів. Можливо, читачеві буде цікаво дізнатися, що Тафімай Металумай — це його донечка Джозефіна, а допитливий Панч із казки про принцесу з глека — сам Кіплінг у дитинстві. Сестричка Еліс на прізвисько «Трікс» — звичайно ж, Панчева молодша сестра Джуді. У казках про Пака та в історії про лева Ден та Уна — це старші Кіплінгові діти Джон та Ілсі. Дружина Кіплінга Кароліна — мама Двох Дітей, а його мати — Еліс МакДональд — на мить з'являється у казці про принцесу.

А ось вони всі:

Терен, ясен, дуб

*З усіх рослин, якими скрізь
Ліси мої прикрашено,
Мені найбільше полюбивсь
Цвіт терну, дуба, ясена.
Співайте — терен, ясен, дуб —
Купайлівської днини.
У цім саду грай у дуду
Про ці святі рослини.*

Цей дуб із горбів коріння пустив,
Як ще не було й села.
А ясен з боліт зростав тут, коли
Громада вали звела.
А терен з канав тоді зацвітав,
Як місто постало тут.
(Тепер це Лондон, та гляньте — онде
Знов терен, і ясен, і дуб!)

Старий добрий тис під церквою ріс,
Із нього скрутили лук.
Із вільхи сплели зручні постолі,
На чаші пустили бук.
Стрілу загубив і чашу розбив,
Зносив постолі до дір —
Під ясен, і терен, і пишні дуби
Вертайся мерщій тоді!

Це руїни колись величного і нездоланного Гейстінґського замку, який збудував нормандський правитель Вільям Завойовник. Саме під Гейстінґсом відбулася вирішальна битва нормандців із саксами, після якої нормандці остаточно заволоділи півднем Англії. Сталося це в одинадцятому столітті, тоді ж було зведено замок. На жаль, однієї штормової ночі більша його частина сповзла разом зі схилом у море. До наших днів, як і до Кіплінґових, дійшли лише ці руїни.

Саме прадавня історія Англії, яка ожила перед письменником у цьому краї, і надихнула його на створення низки оповідань про Така і Дена з Уною.

юнак гостював у монастирі у Франції по два місяці щороку, а тепер завершував навчання ближче до дому. Його звали Г'ю, а ішов він рибалити. Його люди володіли майже всією долиною. Г'ю почув, як лається старий фермер, і поцікавився, що ж сталося. Той наплів йому сім мішків гречаної вовни про фей, гоблінів, відьом, але ж мені відомо, що за всю ніч він не бачив нікого, крім кількох кроликів і рудого оленя. Мешканці Пагорбів, як видри — не показуються, якщо самі того не захочуть. Але новак був не дурень. Він поглянув на нову кінську підкову, та ще й закріплену особливими гвіздками, які Віланд сам вигадав.

— Гм, — гмикнув Г'ю, — а де ти роздобув таку підкову?

Фермер спершу не хотів признаватися, бо ченці ніколи не схвалювали, коли люди мали щось із Прадавніми Істотами. Нарешті він визнав, що це коваль з переправи зробив.

— А ти заплатив йому? — запитав Г'ю.

— Так, одну монету, — похнюплено відповів фермер.

— Це значно менше, ніж узяв би коваль-християнин, — сказав новак. — Сподіваюся, ти йому хоч подякував?

— Ні, — сказав фермер, — адже Вейланд-коваль — язичник.

— Язичник чи ні, — похитав головою новак, — але ти прийняв його допомогу і мусиш подякувати.

— Що?! — розлютився старий фермер, який аж казився від того, що я змусив його цілу ніч мотати кола. — Ах ти ж малий зухвалець! То я і Лукавому мушу дякувати, якби він мені поміг?

— Не забивай мені баки, — відмахнувся новак, — піди назад до броду й подякуй ковалеві, бо пошкодуєш.

Фермер не мав іншого вибору, як поїхати назад до броду. Я вів його коня, хоч ніхто мене й не бачив, а поруч ішов Г'ю. На його сутані блищала роса, а вудка стриміла угору, наче спис. Броду ми дісталися близько п'ятої ранку, туман ще не розвіявся. Але фермер не подякував — і все тут. Тільки й сказав, що пожаліється абату, мовляв, новак примушував його віддавати шану поганським богам. Тоді уже Г'ю втратив терпець.

— Злазь! — гарикнув він і стягнув фермера за товсту ногу з коня у багно, а потім, не даючи підвестися, сів зверху і тицяв його пикою в багно, доки фермер не проревів на всю горлянку:

Холодне залізо

Уперше надруковано 1909 року в журналі, а потім у збірці «Скарби та феї».

В них є холодне залізо... — у Англії залізо здавна вважають магічним матеріалом, ковали там, як, утім, і всюди, в особливій пошані. А ще вважається, що перша залізна річ, до якої торкнеться дитина, визначає її долю.

Він вкряяв скибу хліба, налив вина у дзбан... — вірш має велику кількість біблійних алюзій, це лише одна з них. Найпоширеніша версія вірша «Холодне залізо» має додатковий рядок «Холодне залізо з Голготи панує над усім», маються на увазі залізні гвіздки, якими було розіпнуто Христа.

Перекладено за: R.Kipling «Rewards and Fairies» — Wordworth Classics, 1994.

У млині

Уперше опубліковано в 1902 році поміж інших оповідань, на які письменника надихнув Сасекс. У цій казці Кіплінг глузує зі старої аристократії, котра виявилася нездатною сприймати прогрес, який він сам усіляко вітав.

Звіг Земель — більш відомий, як «Книга судного дня», перепис угідь та поселень, з яких збирали данину у 11 столітті.

...Господні жорна, крутіться поволі... — імовірно, перегук із Генрі Лонгфелло (1807-1882).

...орлиний льон і соколяк... — назви рослин перекручено навмисне.

Був колись веселий мельник... — цитата з вірша Ісаака Бікерстаффа (1735—1812 рр.)

...від цього помер якийсь твій родич... — йдеться про відому приказку «цікавість згубила kota».

Перекладено за: «A SUSSEX KIPLING, Selected and annotated by David Arscott» — Pomegranate-Press, 2007.

Батьки старі

Цей вірш було додано до казки «У млині» при її перевиданні 1904 року. Продовжує почату в казці лінію про опір новаторству і стереотипи людей старого ладу.

Перекладено за: «A SUSSEX KIPLING, Selected and annotated by David Arscott» — Pomegranate-Press, 2007.

ПЕРЕЛІК ІЛЮСТРАЦІЙ

1. Кіплінг у своєму кабінеті в Бейтменсі, 1913. З люб'язної згоди «Kipling's Society» **.
2. «Роял Павільйон», Брайтон *.
3. Сад біля «Роял павільйон», Брайтон *.
4. Сад біля будинку Кіплінгів у Ротінгдіні *.
5. Ставок у центрі Ротінгдіна *.
6. «Стовп Табу», власноручний малюнок Кіплінга, подано за *Windsor Magazine*, 1903 **.
7. «Малюнок верховного вождя», власноручний малюнок Кіплінга, подано за *Windsor Magazine*, 1903 **.
8. Лев Саліван у клітці — фото, зроблене Кіплінгом. Подано за «The Kipling Journal», 1989 **.
9. Джон чистить Салівану шерсть — фото, зроблене Кіплінгом. Подано за «The Kipling Journal», 1989 **.
10. Джон та Саліван, «як лев на Трафальгарській площі». Фото, зроблене Кіплінгом. Подано за «The Kipling Journal», 1989 **.
11. Бейтменс, Бервош *.
12. Руїни замку у Гейстінгсі *.
13. Пеків Пагорб *.
14. Замок Бодіам *.
15. Струмок Дадвел *.
16. Млин у Бейтменсі *.
17. Млинове колесо у Бейтменсі *.
18. Дерево Роду Кіплінгів, композиція Дар'ї Корольової **.
19. Мапа Бервошу, намальовав Рой Паутер, оригінал зберігається у музеї Кіплінга в Бейтменсі **.

* — фото Володимира Чернишенка, художня обробка Дар'ї Корольової.

** — корекція фото Дар'ї Корольової.

Зміст

Передмова	5
Генеалогія Кіплінга	6
Терен, ясен, дуб	8
Принцеса з глека.	10
До міста Бомбея	18
Хам та Їжатець	20
Сасекс	26
Тегумаєве Табу	30
У добу неолітичну	43
Як виростити лева.	44
Має кожен звір....	53
Віландів меч.	54
Поклик	70
Холодне залізо.	71
Холоде залізо.	87
У млині	89
Батьки старі.	107
Примітки до текстів	109
Перелік ілюстрацій	115